

ВІЙСЬКОВИЙ ЛІКАР ОЛЕКСІЙ БОРЖКОВСЬКИЙ – ХРАНИТЕЛЬ ПАМ'ЯТІ СЛАВЕТНОГО РОДУ

***Анотація.** В статті йдеться про життєвий шлях, лікарську й громадську діяльність житомирянина, військового лікаря Олексія Боржковського, випускника Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, нащадка поета й лікаря Степана Руданського, активну життєву позицію великого людинолюбця, життєлюбця і патріота.*

***Ключові слова:** нащадок старовинних родів, правнучатий племінник Степана Руданського, військовий лікар, громадський діяч, краєзнавець, лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Степана Руданського.*

У листопаді 2019 р. виповнюється 85 років від дня народження житомирянина Олексія Васильовича Боржковського, підполковника медичної служби у відставці, військового лікаря-оториноларинголога вищої кваліфікаційної категорії, краєзнавця й громадського діяча. Врешті, він єдиний у великому родоводі нащадків українського поета-класика й лікаря Степана Руданського, який справою свого життя обрав медичний фах. Нащадок старовинних родів, Олексій Васильович успадкував від них палку любов до України, бажання бути корисним рідному народові. Майже все своє свідоме життя лікар Олексій Боржковський, виконуючи заповіт свого батька, досліджував історію свого родоводу. Збирав по зернятку все, що лишень можна було відшукати. Перебуваючи у відрядженнях, під час підвищення кваліфікації у великих містах у першу-ліпшу вільну годину не обминав архівів, музеїв, бібліотек [1, с. 12]. Лікар трепетно зберігає поживку від часу листівку – запрошення на весілля: молодший син священика Василя Григоровича Боржковського Василь Васильович у 1897 р. взяв шлюб з племінницею Степана Руданського Софією, донькою його сестри Ольги. Так Боржковські поріднилися з Руданськими. «Софія – це моя бабця, – оповідав лікар, – а брат мого батька, Валеріан Боржковський відомий український етнограф, фольклорист, громадський діяч у 1917 р. році був призначений Вінницьким комісаром Тимчасового уряду, брав найактивнішу участь в українському визвольному русі, за що був розстріляний чекістами у 1919 р.» [3]. Прадід Олексія Васильовича, протоієрей Василь Григорович Боржковський у 1913 р. був нагороджений Імператорським орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира 4-

го ступеня за 50-річну відмінно-старанну службу Церкві Божій. З його ініціативи в містечку Мізяків (нині село Калинівського району на Вінниччині) було збудовано двокласну церковнопарафіальну школу і церкву. Вдячні мізяківчани назвали у своєму селі центральну вулицю ім'ям священика, у Вінниці ім'ям Валеріана Боржковського названо вулицю на Старому місті.

Олексій Боржковський народився в 1934 р. у смт козацької слави Брацлав, на Вінниччині, через сто років після того, як на світ з'явився Степан Руданський. Олексієм хлопчика назвали на честь бабусиноного брата по маминій лінії Олексія Вігури. «У мене в роду по маминій лінії є і німці, і французи, і чехи, і поляки, і литовці», – розповідав Олексій Боржковський. Після поразки Наполеона один з його урядовців емігрував із Франції до України, поселився в Брацлаві разом із 12-літньою донькою, яка й стала праматір'ю роду Боржковських по материнській лінії [3]. Дитинство і юність минули на Вінниччині у древньому і по-провінційно затишному Брацлаві. «З трирічного віку пам'ятаю все побачене й почуте, – розповідав лікар. – Південний Буг у зелені розкішних верб; запашні квіти на подвір'ї бабці Марії Вікторівни Пршемиської (Вігури), дворянки за походженням; молоду й гарну маму Галину Арсенівну, сільську вчительку в блакитній спідниці-плісе й жовтій блузочці; бабусині слова: «Ти, Галочко, як наш національний прапор...». Родина шанувала пам'ять свого пращура. Батько в окрему теку з написом «Степан Руданський» дбайливо складав світлини, газетні вирізки й інші матеріали [8, с. 46]. На всіх сімейних святах у слухну хвилину підводився батько й розпочинав співати пісню «Повій, вітре, на Україну» й без паузи продовжував гімном «Ще не вмерла України ні слава, ні воля...». Пам'ять про Степана Руданського берегли мушлі, привезені з Ялти, де впродовж 1861–1873 рр. Степан Руданський працював першим штатним міським лікарем та подарований йому за ревну службу годинник фірми «Павло Буре». Якось увечері до оселі завітав незваний гість, назвався «представником органів», заявив про те, що йому треба переночувати. Поклав під подушку револьвер, заснув, а вранці разом з ним щез і пам'ятний для родини годинник [3].

До ветлікарні приходив енкаведист, від якого неодноразово хлопчик чув: «Дайте мне человека, а уж дело я ему пришью!». «З усієї вулиці Леніна, де ми жили, лише нашу родину не зачепили. Ми тоді вирішили, що батька, єдиного ветлікаря на весь Брацлавський район, людину, потрібну для влади, більшовики побоялись зачіпати, інакше б їм інкримінували саботаж», – згадував Олексій Боржковський. – Та все з'ясувалося на 60-річчі мого батька в 1967 р. Поздоровити ювіляра прийшов колишній санітар ветлікарні, 80-літній поляк Зарицький. Піднявшись для виголошення тосту, він промовив: «Вип'ємо за мене, бо якби не я, – не було б і Василя Васильовича... Мене викликали в органи й

примушували підписати донос на ветлікаря Боржковського, який нібито створив антиурядову організацію. Мене катували, відливали водою й тортури продовжувались. Нестерпно боліла рука, яку затискали дверима. Подумав: «Якщо обмовлю невинну людину, то й мене знищать, як соратника лікаря, мої діти стануть дітьми ворога народу, а я сам після смерті потраплю в пекло. Якщо не підпишу наклеп – теж загину, але не постраждає Василь Васильович, мої діти будуть «чистими», а я потраплю в рай». Зарицького відпустили, нашу родину не чіпали» [3].

Друга світова війна назавжди закарбувалася в дитячій пам'яті. Батько – на фронті, у складі кавалерійської дивізії, декілька разів потрапляв в оточення. Родина офіцера Червоної армії перебувала на особливому обліку. В сім'ї окрім Олексія, були ще й молодші діти: брат Микола та сестра Лідія. Будинок, згідно з наказом, не зачинявся ні вдень, ні вночі. Тут ночували то німецькі солдати й офіцери, то – румунські. В оселі та в погребі переховувалася єврейська сім'я Ткачів, якій вдалося втекти з гетто. «Центральною вулицею Брацлава повз нашу хату гнали полонених червоноармійців. Спека, курява. Голодні, виснажені й обірвані з низько нахиленими головами, вони рухались суцільною масою. Вицвілі, мокрі від поту гімнастерки й пілотки. У більшості не було головних уборів, багато хто з полонених накульгував. Брудні й закривавлені бинти на головах, руках, грудях. Полонених було багато. Траплялось, що за день їх проходило більше тисячі. Дехто з них тримав в руках головку капусти чи буряк і, намагаючись втамувати голод, їв їх на ходу. Підходити до червоноармійців і передавати їм їжу, будь-що було заборонено. Мати й ми, діти, виходили дивитися, чи не ведуть полоненого нашого батька. Сім'ї офіцерів Червоної армії мали бути евакуйовані, але за складних умов під час відступу не було можливості цього зробити й ми залишилися у Брацлаві. Мама заздалегідь насушила в дорогу сухарів. Ми їх виносили полоненим. Одного разу конвоїри стріляли в мене. Наприкінці колони йшли ті, хто не міг самостійно пересуватися, їх вели міцніші. Тих, хто наслідювався підняти голову вгору, й тих, хто втрачав свідомість і падав, фашисти пристрілювали. Від нашої хати до лікарні – менше 200 метрів, на цьому відрізку шляху одного дня залишилось лежати семеро убитих. На річці по-звірячому знищували євреїв – топили в ополонці баграми».

Минула нацистська окупація. Проїшовши пекельне горнило війни, з двома орденами Червоної Зірки й багатьма медалями повернувся додому батько. «Пам'ятаю, у повоєнні роки ми, діти, ходили на Кривулю (ділянку між старим та новим річищем Південного Бугу) – леваду, що в долині, в передмісті Брацлава. Діставали з болотистого дна черепашки, ловили рибу вудочками, косили траву для кози, збирали щавель, купалися в річці. Особливо запам'ятався один травневий день. Цвіло різнотрав'я й сповнювало

повітря п'яними пахощами. Різнобарвні метелики пурхали з квітки на квітку; літали тендітні бабки з прозорими крильцями; моторні красені-одуди нахиляли чубаті голівки й довгими тонкими дзьобами діставали з вологого ґрунту дрібну поживу. В пошуках здобичі довгоногі чаплі та черногузи бродили біля берега. Жовте пахуче латаття ледь-ледь гойдалося на хвилях. По його широкому зеленому листі, що долоньками лежало на воді, бігали курочки – невеликі водяні пташки, на деяких листочках сиділи жабки. Плюскотів хвилями Південний Буг. У безхмарному сонячному небі співали жайвори. В густій траві сюрчали коники-стрибунці. Гули товсті джмелі, снували в повітрі бджоли. Кувала зозуля. Все це зливалося в одну неповторно-казкову симфонію, яка виразно чулася мені та сповнювала весь простір. Багатоголосся оркестру переповнювало невимовним щастям все моє єство та хлюпало через край. Може, вперше тоді пожалкував, що не знаю нотної грамоти й не можу записати почуте на папері. Минуло багато років. Взимку, вночі їхав автомобілем до рідного Брацлава... В салоні машини затишно й тепло. Падав пухнастий сніг. Біля автозаправної станції декоративна пальма сяяла помаранчевим світлом. Сніжинки мерехтіли в світлі фар і рекламних вогнів. Навкруги – засніжений ліс. І знову мене заповонила та дивовижна симфонія, яку я почув теплого травневого дня, багато років тому в далекому дитинстві», – згадував лікар [5, с. 64–65]. Романтиком залишився на все своє життя.

Коли настав час вибору майбутньої професії, юнак вирішив стати лікарем. У 1953 р., набравши 28 балів із 30 можливих, вступив до Вінницького медичного інституту. Навчався старанно, виявився напрочуд здібним студентом-медиком. Під час практичних занять завідувач кафедри гінекології, професор М. К. Венцківський час від часу повторював: «Толковый парнишечка» і пропонував вступати до аспірантури, а завідувач кафедри судової медицини В. П. Ципковський пропонував залишитися працювати на кафедрі. У 1959 р. здобув фах лікаря. Військових лікарів, яких для потреб армії готувала військова академія, виявилось замало. Спеціальна комісія з-посеред інших випускників відібрала Олексія Боржковського, як одного з найкращих для служби в армії. Так молодий лікар опинився в одному зі шпиталів Далекосхідного військового округу. Служив начальником медичних пунктів особливого полку зв'язку спецпризначення у райцентрі Шкотово, ракетній бригаді у селищі Роздольному, військового польового танкоремонтного заводу в м. Уссурійськ на Далекому Сході (1959–1965); старшим ординатором, начальником ЛОР-відділення військового шпиталю в м. Спаськ-Дальній Приморського краю (1965–1975). Служба на Далекому Сході тривала більше шістнадцяти років. Надавав медичну допомогу різного профілю: виконував акушерсько-гінекологічні операції, апендектомію, трахеотомію; діставав сторонні предмети з органів дихання,

лікував тяжкі опіки верхніх дихальних шляхів, тощо. Термінової допомоги вимагали тяжкі травми. Важким хворим лікар надавав допомогу на місці, хоча були дуже складні випадки, а до окружного шпиталю, що в Хабаровську – 550 кілометрів. «Скільки я їх врятував!», – розповідав лікар. Неодноразово виїжджав на військові навчання, разом з колегами швидко розгортали польовий шпиталь. Опіки верхніх дихальних шляхів вимагали миттєвої допомоги – солдати задихалися. Доводилося десятки разів робити трахеотомію, внаслідок невідкладності – без наркозу в дорозі, на військових навчаннях, в польових умовах, на підлозі, тощо. Серед врятованих – солдат-кочегар котельні в Спаську-Дальньому: заснув і не бачив, як тиск на манометрі зашкалював; запобіжний клапан не спрацював – труба вибухнула і гаряча пара наповнила приміщення; солдати-водії один з яких підтягував бензин ротом, інший відкрив радіатор, з якого фонтаном вдарила гаряча пара. Десятки солдат під час приймання їжі давилися кістками (сержанти і прапорщики наказували їсти швидко). Якось дістав із стравоходу, аж біля шлунку, баранячу кістку з гострими краями розміром 4,5 на 3,5 см [3].

З ініціативи начальника шпиталю Пухняка в далекому Уссурійську відбувалися українські літературно-мистецькі вечори, активним учасником яких був Олексій Боржковський: декламував співомовки Степана Руданського [1, с. 13]. Разом з сім'єю та друзями часто їздили до океану, ловили рибу; в предковічній тайзі збирали кедрові горіхи, ягоди, мед, милувалися тамтешніми квітами, такими гарними та без запаху. Від того ще більше хотілося додому, в Україну... Та у відповідь чув: «Або полковник на БАМі, або капітан у НДР!». Вибрав Німеччину. У званні не понизили, служив начальником ЛОР-відділення військового шпиталю в Групі радянських військ у м. Ютербог, а вже звідти вдалося перевестися до Івано-Франківського військового шпиталю, де працював упродовж 1980–1987 рр. Медсестра Катерина Михайлівна Чагур, яка асистувала Олексію Васильовичу під час операцій розповідала: «Боржковський оперував анатомічно й майстерно. Виконував трепанацію лобних пазух без розтину м'яких тканин; радикальні операції на гайморових пазухах, середньому вусі, тощо. Не пошкоджуючи навколишніх тканин, акуратно видаляв мигдалики. Ніколи не траплялося кровотеч, післяопераційний період був коротким, без ускладнень, солдати й офіцери швидко поверталися в стрій» [7].

Досвідчений водій-професіонал (посвідчення отримав ще під час навчання в інституті), Олексій Васильович однаково вправно і вдень, і вночі долав сотні кілометрів. Та одного разу не хотілося сідати за кермо «Жигулів», однак, родичка наполягала. Густий туман і нічні сутінки суцільним серпанком заснували дорогу. Їхав повільно та обережно. «На трасі Івано-Франківськ-Бердичів на шаленій швидкості водій, порушуючи правила, виїхав на зустрічну смугу для обгону. Я викрутив кермо, але удару не вдалось уникнути –

машина опинилася в кюветі. В якусь мить відчув своє тіло невагомим й опинився над машиною. Я розумів, що необхідно повернути ключ в замку запалювання – інакше виникне пожежа, та не міг і не хотів. Несподівано почав рухатись в бік тунелю назустріч моїм бабці, діду, батьку, двоюрідному брату. Я знав, що це вони, бачив їхні силуети. Мені було добре. Раптом почув голос: «Ти жив праведно, чинив вірно. Тобі ще не час сюди. Повертайся й продовжуй свої справи». Прийшов до тям в лікарні в дуже важкому стані: забій головного мозку тяжкого ступеня, черепно-мозкова травма, перелом основи черепа, крововилив у мозок, перелом ребер та верхньої щелепи, забій усіх органів... Як лікар я розумів, що після таких травм не завжди виживають, або стають інвалідами, тому й відмовився приймати будь-які ліки, вирішивши, якщо організм сильний – справиться сам, якщо – ні, навіщо бути тягарем для рідних? Обмірковував: одне вухо не чує, друге – чує, одне око не бачить, друге – бачить. Отже, водити машину й працювати зможу. Через три тижні я виписався з лікарні, слух і зір поступово відновилися і я вже стояв біля операційного стола», – розповідав Олексій Васильович.

Упродовж 1987–2012 рр. працював у Житомирському базовому військовому шпиталі. З 2012 р. – у Черняхівській районній лікарні на Житомирщині. Олексій Боржковський – чудовий діагност, прекрасний лікар, уважний і спостережливий фахівець, володіє всіма основними методами обстеження ЛОР-хворих, впевнено виконує оперативні втручання. Чимало хірургічних інструментів виготовив Олексій Васильович власними руками, чимало вдосконалив, міг би, звісно, досягти й вершин медичної науки, але не мав того на меті, бо все своє життя поклав на вівтар служіння практичній медицині. Чимало раціоналізаторських пропозицій О. В. Боржковського було впроваджено у лікувально-діагностичний процес. Серед них: «Комбінований распатор для тонзилектомії», «Стілець для бронхоезофагоскопії», «Канюля для промивання лакун піднебіння мигдаликів» та багато ін. Працю військового лікаря високо оцінювало командування. Толерантний, виважений, мудрий, він ніколи не принижував, не ставив колег у незручне для них становище. Навпаки – підбадьорював, допомагав, ділився з ними власним багатим досвідом роботи. Серед колег лікаря – чимало його учнів, які з вдячністю й любов'ю згадують свого вчителя. Спочатку всі складні операції виконував сам, коментуючи асистентам кожен свій рух. А коли оперували його учні – доброзичливо й спокійно, радив як краще й більш раціонально виконати ту чи іншу операцію, маніпуляцію. «Дякую за батьківську турботу, переданий досвід і терпіння, здобуті знання, – писала до свого наставника його учениця, підполковник медичної служби, завідувач отоларингологічного відділення Житомирського базового військового шпиталю Леся Миколаївна Наконечна [5, с. 29–30].

Впродовж 2014–2018 рр. до виходу на заслужений відпочинок працював у Житомирському центрі профілактичної медицини за своїм фахом. За сотні кілометрів приїжджали до лікаря Боржковського на консультації. Ніколи про жодну людину не говорив із зневагою, нікого не принизив, ні ділом, ні словом.

Олексій Васильович – великий людинолюб і життєлюб, щирий пошанувач рідної мови. «В усіх анкетах, які мені доводилося заповнювати як військовослужбовцю, своєю рідною мовою я завжди називав українську, хоча в деяких сферах краще володію російською, зокрема це стосується професійної термінології, адже за шість років навчання в інституті нам лише один раз на останньому курсі професор М. К. Венцківський прочитав лекцію українською мовою. Із здобуттям Україною незалежності ми з моїм начальником розпочали вести всю необхідну документацію, у т. ч. писати історії хвороб українською мовою, хоча попервах це було нелегко через брак українських словників з медичної термінології», – розповідав лікар [3].

І досі Олексій Боржковський не полишає громадську роботу: він член Житомирського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, партії захисників Вітчизни. Один з ініціаторів та спонсорів видання антиокупаційної збірки сатири «Московська ікра» (Вінниця, 2016) для підняття бойового духу воїнам АТО.

Любов до мандрів та фотографування – ще одна риса лікаря. Побував у всіх місцях, пов'язаних з ім'ям Степана Руданського: в селах Хомутиці, Руданське, в містах Санкт-Петербург, Ялта, Шаргород, Кам'янець-Подільський, Сімферополь та ін. Популяризуючи лікарську і громадську діяльність свого пращура, скрізь возив із собою власноруч виготовлені портативні стенди. Лікар щоразу приїздить на Калинівщину, щоб стати учасником Всеукраїнського літературно-мистецького свята ім. С. Руданського. До окупації Криму приїздив на могилу Степана Руданського в Ялту, садив на ній квіти; брав участь у Днях поета й лікаря в Криму, у Всеукраїнських фестивалях української книги у Феодосії, у літературно-мистецьких святах «Ялтинська весна Степана Руданського». Саме він організував свого часу збір книг для бібліотеки, що також названа ім'ям поета і лікаря в Сімферополі. Надав значну допомогу в створенні музейної кімнати в Ялтинському навчально-виховному комплексі № 15 «Гімназія-школа-садок» ім. Степана Руданського. Він один із тих, хто виборював право для цього навчального закладу носити ім'я великого українця. На жаль, ініціатива лікаря з приводу присвоєння імені Степана Руданського Кримському гуманітарному університету в Ялті не була реалізована. Лікар зініціював видання конверта і марки з зображенням поета і лікаря до його 175-річчя. Брав активну участь в урочистому відкритті меморіальної дошки С. Руданському у м. Кам'янець-

Подільський на Хмельниччині (2015). Щороку приїздить до Національної наукової медичної бібліотеки України у м. Київ на традиційні літературно-мистецькі вечори, присвячені пам'яті С. Руданського [2, с. 7].

Олексій Васильович – автор численних краєзнавчих статей, серед яких чільне місце належить публікаціям про його славний рід. Світлини Олексія Боржковського ілюструють низку видань: буклет «Степан Васильович Руданський» (Вінниця, 2004); книг: «Всміхається Руданському нове тисячоліття» (збірка творів лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Степана Руданського (Вінниця, 2008); «Степан Руданський (1834–1873). Поет, лікар, громадянин» (Київ, 2009; О. Боржковський – один із укладачів); «І я знов живий світ оглядую...». До 180-річчя від дня народження Степана Васильовича Руданського (Київ, 2014; О. Боржковський – науковий консультант).

На могилах Ольги Руданської та її чоловіка, священника Стефана Комарницького в с. Малі Кутища лікар за власний кошт виготовив і встановив меморіальні дошки та в с. Мізяків на Вінниччині, де меморіальні дошки з зображенням Василя Григоровича Боржковського встановлено на фасаді місцевої школи та церкви. Успішно закінчилося його клопотання про спорудження пам'ятника поету та перейменування центральної площі в м. Калинівка на батьківщині поета-патріота й присвоєння їй імені С. Руданського. Вже не один рік подвижник клопочеться про повернення до шкільних програм з української літератури середніх загальноосвітніх шкіл високопатріотичних творів С. Руданського «Наука», «Повій вітре, на Україну...», які були вилучені з них у 2005 р.; про увічнення поетового невмирущого слова в академічному виданні його творів. Надав відчутну допомогу письменнику з Феодосії Євгену Білоусову в написанні художньо-документальної повісті для дітей «Степан Руданський – поет і лікар» (Тернопіль, 2008). Незважаючи на поважний вік, лікар живе повнокровно, активно, творчо. Так, у 2011 р. приїхав на зустріч із студентами і викладачами Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; у 2015 р. в літературно-меморіальному музеї М. М. Коцюбинського у Вінниці взяв активну участь у презентації книжки «І я знов живий світ оглядую...»; у 2017 р. зустрічався з учнями та педагогами Київської школи № 215; разом з сином та онуком взяв участь у Дні Вишиванки в рідному Брацлаві, побував на віднайденій могилі діда Степана Руданського, священника Добротворського у с. Павлівка на Вінниччині (2017). У 2018 і 2019 рр. приходив на зустріч з учнями Житомирського міського колегіуму. У 2019 р. відзначав День вишиванки у Житомирському товаристві «Просвіта», Брацлавській селищній бібліотеці; взяв участь у презентації історико-документального фільму «Степан Руданський – духовна єдність поколінь», яка відбулася в приміщенні Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега

Ольжича. Неодноразово приїздив в с. Базар Народицького району на Житомирщині, щоб ушанувати пам'ять героїв 2-го Зимового походу [4, с. 14]. Останніми роками бере активну участь у зйомках короткометражних фільмів, на пошану свого роду та України. За його ініціативи Житомирською телерадіокомпанією створено низку відеофільмів: «Мамина доля» (2014), «Берегти пам'ять роду» (2015), «Бережімо Україну словом» (2016), «Жива пам'ять» (2017), «Пам'ятаємо, не здаємось» (2017), «Руданського треба вивчати вже в школі» (2018), «Степан Руданський: духовна єдність поколінь» (2018).

На своїй земельній ділянці, вирощує овочі, зелень, ягоди та фрукти, майже все вирощене роздає сусідам, колегам, знайомим. Навесні тисячі тюльпанів різних сортів, нарциси, проліски, а згодом гортензія й чорнобривці милують очі житомир'ян.

Олексій Боржковський – лауреат Всеукраїнською літературно-мистецької премії імені Степана Руданського (2010). Нагороджений медалями «Будівничий України» (2014), двічі медаллю «За вірність традиціям» (2015, 2016), «За заслуги перед містом» 3-го ступеня (відзнака Житомирської міської ради; 2017), нагрудним знаком «180 років Руданському С. В.» (2014), численними ювілейними медалями СРСР, грамотами і подяками начальників військових шпиталів і військових гарнізонів, грамотами й подяками Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради, Вінницької обласної організації конгресу української інтелігенції, ін.

Двоє синів, восьмеро внуків, п'ятеро правнуків лікаря є продовжувачами славетного роду. Молодший син Ігор та онук Ігор нагороджені подякою за участь у створенні фільмів, присвячених С. Руданському. Олексій Боржковський увійшов до Книги рекордів міста Житомира, як найстаріший військовий працюючий лікар і єдиний нащадок Степана Руданського у місті [6, с. 61]. Чимало зробив для вшанування достойників свого роду, вшанування рідної мови, культури, возвеличення нації. Недарма Вищі Сили в годину найбільших для нього випробувань відпустили його творити добро, примножувати славу роду, славу України.

Література

1. **Боржковський О.** Військовий лікар Олексій Боржковський: нащадок роду, який є окрасою нашої нації : [бесіда з О. Боржковським] / розмову вела М. Щерба // Ваше здоров'я. – 2006. – 25 серп. (№ 32). – С. 12–13.
2. **Боржковський О.** Доктор Боржковський із роду Руданських: слідами предків : [бесіда з О. Боржковським] / записав Ю. Віленський // День. – 2010. – 29–30 січ. (№ 14/15). – С. 7.
3. **Боржковський О. В.** [Бесіда 05.03.2019 р.; 11.06.2019 р.] : [неопубл. док.] / О. В. Боржковський; бесіду вела О. А. Юрчишина.
4. **Васильчук С.** Із роду священиків, лікарів і поетів / С. Васильчук, Г. Махорін. – Житомир. – 2014. – [22] с. : іл.
5. **Лікар Олексій Боржковський** – нащадок славетного роду : бібліогр. нарис до 80-річчя від дня народж. / Вінниц. НМУ ім. М. І. Пирогова, наук. б-ка ; уклад., відп. за вип. О. А. Юрчишина, ред. Л. Є. Корнілова, авт. вступ. ст. : Ю. Г. Віленський, Р. І. Павленко, Т. А. Остапенко. – Київ ; Вінниця, 2014. – 68 с.
6. **Махорін Г.** Книга рекордів Житомира / Г. Махорін. – Житомир : О. О. Євенок, 2017. – 71, [1] с. : портр.
7. **Чагур К. М.** [Бесіда 24.07.2004 р.] : [неопубл. док.] / К. М. Чагур; бесіду вела О. А. Юрчишина.
8. **Юрчишина О.** Духовна спадщина лікаря Боржковського // Журнал практичного лікаря. – 2009. – № 4. –

С. 46–47 : фот.